№ 4 Ausgabe A.

HOMAN

Cena s pieresyłkaj i dastaŭkaj da chaty.

na 1 hod—4 m. 80 fen., na 1/2 hodu—2 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies. — 40 f.

Biełaruskaja Wilenskaja czasopiś

wychodzić dwa razy u tydzień: u aŭtorki i piatnicy.

Adres redakcii: Wilnia, Zawalnaja 7.
Adres administracii i ekspedycii: M. Stefanskaja 23.

Cena Abwiestak·

na 4-aj staranie za radok drobnymi literam —25 fen.; drobnyje abwiestki pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci—60 fen. za liniejku drobn. drukam.

№ 4 (200) Hod III. Wilnia. 11 studnia 1918 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

Wysyłka kadetau.

10 studnia.

Zachodni teatr.

Na pałudziennym zachodzi ad Ipra uznialisia papałudni wostryje artyleryjskije bitwy. Na zachodzi ad Zandworde adbito silnaje nastupleńnie u načy.

U śnieżni warożyje latučyje siły utracili na niamieckich frontach 9 latučych šaroŭ i 119 samalotaŭ, u tym liku 47 za našym frontam. My utracili 82 samaloty i 2 prywiaznyje latučyje šary.

ŠTOKHOLM. Pawodłuh wiestak s Pieciarburha, maje być wydan dekret ab wysyłcy asob, katoryje wyzywajuć miž narodam niezdawolstwa. Miž namiečanymi da wysyłki nazywajuć: Milukowa, Kierenskaha, Šyngariowa, Goca i Černowa.

ŽENIEWA. Spaŭnicielny kamitet rady rab. i sałd. pastanawiŭ sklikać 3-i ŭsierasiejski kongress rad na 21. I. Hety kongress zažadaje ustanoŭčaho śejmu, kab jon pryznaŭ ułaść rad i prawamocnaść usich zahadoŭ bolšewickaha uradu.

KOPENHAGA. „Utro Rasiei“ nakazuje s Sewastopola, što matrosy areštawali 182 aficeraŭ, z katorych 60 razstrelali.

U Pieciarburzie panuje epidemija samahubstw u rodzie taho, jak u 1905 h.

CIURYCH. Hramadzianin Litwinow, naznačeny za rasiejskaha pasła, admowiŭsia pryniać henaje naznačeńnie i zažadaŭ swajho pašparta, kab wyjechać.

ŠTOKHOLM. (W.T.B.). 8.I. Estonskaje biuro apawieščaje:

S pryčyny taho, što systematyčnaje pustošeńnie Estlandzii rehularnym rasiejskim wojskam trywało biez nijakaj uwahi na čyślenyje pratesty pierad rasiejskim uradam, i zahady cywilnych estonskich ułaściej i nasialeńnia, a takže oficyalny pratest estonskaha sejmu pierad Anhlijej, Francijej, Amerykaj i Belhijej ničoha nie dajšli, — estonskaja wajennaja kamanda pačała pasyłać karacielnyje družyny. Estonskije družyny, nastupajučy ad Rewiela na Narwu, adkinuli i zusim razbili rasiejskaje wojska. Straty estoncaŭ nieznačnyje. Ačystka Estlandzii ad rasiejskich wojsk idzie dalej.

APARANDA. (W.T.B.). 9.I. Anhlicki pasoł Bukanen prybyŭ siudy s siamjoj i świtaj. Jeduć jany u Štokholm.

PARYŽ. „Matin“ nakazuje: „Hałowy sajuznickich hasudarstw ješče raz telehrafawali adzin da druhoha; jany zajaŭlajuć swaju mocnuju pastanowu trymacca razam da pabiednaha kanca.“

LONDON. «Daily News» žadaje, kab zamiest Bukanena byŭ naznačen za anhlickaha pasła u Pieciarburzi člen rabočaj partyi, kab pakazać, što Anhlija adnosicca spahadliwa da rasiejskaj rewolucii.

BERLIN. Pamočnik stats-sekr. Buše mieŭ hutarku z hałowami parlamenckich partyj i razjaśniŭ niamieckije adnosiny da Ukrainy i hawaryŭ a pierahaworach niamieckich delehatoŭ z ukraincami.

LUGANO. Čarodnaja konferencija sajužnikoŭ adbudziecca u kancy studnia ŭ Paryžy. Na konferencii buduć predstaŭniki hłaŭnaj wajennaj rady, dy jšče Orlando, Llojd Džordž i Klemanso.

BERLIN. (W.T.B.). U zachodniaj čaści kanału Lamanš našy padwodnyje łodki iznoŭ zatapili 25,000 ton.

Wilson proci mira.

WASYNGTON. (W.T.B.). 9.I. Wilson padaŭ u kongress swajo piśmo, ŭ katorym miž inšym skazano:

„Predstaŭniki Rasiei u Brest-Litoŭsku padrobna wyskazali pryncypy, na jakich jany hatowy na mir. Adkaz centralnych dzieržaŭ ułožen pad upływam partyi militarystaŭ. U adkazie ničoha nie haworycca ab ustupkach: jon žadaje ŭslaho, što zawajowano. Centralnyje dzieržawy chočuć udzieržać kožyn cal zaniataj rasiejskaj ziamli, kožnuju prawinciju i kožnaje miesto“.

Dalej Wilson uspaminaje pramowu Llojda Džordža i nazywaje jaje znamienitaj. Jana pakazała ŭsiamu świetu mety sajužnikaŭ. Na zapytańnie rasiejcaŭ ab wajennych metach Wilson padaje 13 punktaŭ, kažučy:

„My chočemo i žadajem:

1) kab budučyje mirnyje pierehawory wialisia adkryta;

2) poŭnaja swaboda na morach;

3) zništažeńnie ŭsich ekonomičnych praškod;

4) ahraničeńnie zbrojeńnia narodaŭ;

5) razwiazka ŭsich kolonijalnych damahańniaŭ na asnowie interesaŭ žycharoŭ kołonij;

6) ačystka ŭsich rasiejskich ziamiel i učaście ŭsich nacij mira dziela dačy Rasiei poŭnaj woli ŭ jaje palityčnym razwićcii i wyznačeńni nacyonalnaj palityki;

7) ačystka Belhii i zwarot jaje strat;

8) ačystka zaniatych francuskich ziamiel i zwarot strat; papraŭka kryŭd 1871 hodu u sprawie Elzas-Lotaryngii;

9) papraŭka italjanskaj hranicy na asnowie nacyonalnaha pryncypa;

10) narody Aŭstro-Wenhrii pawinny mieć mahčymaść aŭtonomnaha razwićcia;

11) Rumynija, Serbija i Čornahoryja pawinny być ačyščeny; Serbii dajecca wychad u more; internacyonalnyje zawiereńnia zabaspiečywajuć niezależnaść bałkanskich dzieržaŭ;

12) tureckije čaści Tureččyny astajucca niezaležnymi, ale inšyje čaści jaje atrymliwajuć nieahraničenuju mahčymaść aŭtonomnaha razwićcia, Dardaneli stanowiacca neutralnymi;

13) utwareńnie niezaležnaj Polskaj dzieržawy, złoženaj z usich polskich ziamiel, z wolnym wychodam u more, zabaspiečenym internacyonalnaj umowaj.

Mirnyje pierehawory.

BREST-LITOUSK. 8.I. Siahońnia paabiedzi išli padhatawicielnyje narady, ŭ katorych prynimali učaście: Kiulman, Černin, Popow, Trockij, Tałaat-paša i ukrainski stats-sekretar Usiewałod Hołubowič. Paabiedzi išli pierehawory miž predstaŭnikami centralnych dzieržaŭ i ukrainskimi delehatami.

ROTTERDAM. „Courant“ nakazuje pawodłuh słoŭ adnaha rasiejca hetkuju zajawu rasiejskaha delehata Foke:

„Sposab pierehaworaŭ, užyty delehatami centralnych dzieržaŭ u Brest-Litoŭsku, daŭ nam ćwiorduju wieru, što Niamieččyna pastanawiła dajści z nami pačesnaha mira“.

BERLIN. «Dień» drukuje hetkije wydumanyje niamieckije damahańnia: wydača ciažkaj artyleryi Niamieččynie, a čornamorskaha flotu — turkam; prawa dla Niamieččyny swabodnaha prywozu tawaraŭ na 15 hadoŭ; usie tawary, jakije jduć u Rasieju z Anhlii i Francii, pawinny pasyłacca cieraz Niamieččynu; Rasieja nie miešajecca da uładžeńnia bołharskaj i serbskaj sprawy.

Dawoli adznačyć, što wiestki dnia ad pačatku da kanca stanowiać złuju wydumku, kab pieraškodzić mirnym pierehaworam.

BERLIN. (W.T.B.). Jak my dawiedalisia, u Brest-Litoŭsk pryjeduć ješče nowyje delehaty. Maršałak ukrainskaj delehacii — minister tarhoŭli i pramyšlenaści Hołubowič. Apryč taho pryjedyć rotmistr Juryj Hasenko, bataljonny kamandzir Ryhor Łysenko, rotny kamandzir Mikita Kučenko i Waładzimir Radzijeŭski, a jak ekspert u ekonomičnych sprawach — Siarhiej Ostapenko. Apryč taho buduć Ihnatenko, Fred, Šadarenko, Čornamorski, Kabaraŭski i Kowalski.

BREST-LITOWSK. Turecki wialiki wyzyr Tałaat-paša pryjechaŭ siudy, kab być za maršałka tureckaj mirnaj delehacii.

BERLIN. (W.T.B.). 8 I. Učora na zasiedańni hłaŭnaj kamisii Rejchstagu dyrektar departamentu zahraničnych spraŭ miž inšym skazaŭ:

„Ekonomičnyje pierehawory u Brest-Litoŭsku stajali dahetul na apošnim planie. Umowilisia, što ekonomičnaja wajna pawinna być zakončena. Rasiejskaja delehacija, adnak, nie abłazałasia dahetul adnawić tarhowuju umowu. Jana — proci pradoŭžeńnia tarhowaj umowy 1904 hodu, tłumačučy heta tym, što rasiejski urad manicca zusim zmianić ekonomičnyje warunki ŭ Rasiei. Adkrytym astajecca takže pytańnie ab tych ziemlach, ka-

U Świsłoč!

toryje buduć wydzieleny z mież Rasiejskaj Impieryi".

Maršałak hłaŭnaj kamisii Rejchstagu, deputat Ferenbach, witaŭ paśla abjaŭleńnie niezaležnaści Finlandzii i wyskazaŭ nadzieju na dobryje i trywałyje znosiny miž Niamieččynaj i Finlandzijej, asabliwa na ekonomičnym hrunci.

Wilnia, 11 studnia 1918 h.

U rasiejskaha piśmiennika Korolenki jość karocienkaja, ale wielmi pieknaja apowieść.

Jon pływie pa wializarnaj, mnohawodnaj race ŭ łodcy. Nawakoł čornaja nočka zalehła, i tolki ŭpieradzi — niedzie daloka — świeciacca ahańki. Łodka pływie da ich, ludzi napružajuć usie swaje siły, hrebučy doŭhije hadziny. Ale ciemra nočy, ukryŭšy ŭsio nawakoł, nie daje mahčymaści paznać, jak daloka tyje žadanyje ahańki. I ludzi pracujuć dalej, nie pakładajučy ruk, bo wiedajuć, što „ŭsio-ž taki ŭ pieradzi ahni"!

Toje, što my ciapier pieražywajem, padobna da taho, što pieražywali ludzi ŭ henaj łodcy. My wiedajem, što pierad nami — mir, ale nia možem sudzić, jak skora jon budzie. Woś-woś zdawałosia, što niekalki tydniaŭ abo nawat dzion addzielajuć nas ad jaho. Ale prachodziać tydni i miesiacy, a mir usio ješče ŭ pieradzi...

Zadzieržka ŭ mirnych pierehaworach wyzwała u ŭsich poŭny ŭpadak ducha. Značyć mira nia budzie! — kažuć z bieznadziejnaściu tyje, chto ješče ŭčora byŭ pierakonan ab blizkaści jaho,

Jak lišniaja peŭnaść, što mir ŭžo za dźwiaryma, tak i lišniaja bieznadziejnaść uznimajucca tolki na hrunci našych zmučenych, chworych nerwaŭ. U nas nima sił ždać daŭžej, i toje, čaho my tak horača žadajem, my wyskazywajem, jak užo spoŭnieny fakt. Tym wialikšaje rasčarowańnie zamieniaje saboj našu radaść.

Da sprawy mira treba adnasicca bolš razważliwa. „Zrabić mir paśla poŭčwarta hodu wajny pry čašcy kawy nielha" — piše „Nordd. Allg. Ztg." I heta zŭsim sprawiadliwa: bo z miram zwiazano hetulki ważnych, surjoznych nacyonalnych, palityčnych, ekonomičnych, stratehičnych i inšych spraŭ i pytańniaŭ, što niet nijakaj mahčymaści razwiazać ich u niekalki dzion. „Paśla pieršaha zatrudnieńnia — piše pamienionaja hazeta — mohuć uzniacca druhije", — i my mo' ješče nie raz pieražywiem momenty, padobnyje da ciapierašniaha. Ale kožnamu, chto ŭmieje prawilna aceniwać pałažeńnie, jasna, što wajna miž Rasiejej i Niamieččynaj dalej trywać nia može. Kali pryjdzie mir—my nia možem skazać. Ale jon blizka, jon užo pierad nami, i nima miejsca dla bieznadziejnaści.

Bo „ŭsiož-taki ŭ pieradzi ahni"!..

D-r W. Gajgałat ab biełarusach.

Nidaŭna d-r W. Gajgałat, pruski litwin, pastar u Koadjuthen (u Uschodnich Prusach) i čien Rejchstagu, wypuściŭ hodnuju uwahi pracu pad zahałoŭkam: «Litauen, das besetzte Gebiet, sein Volk und dessen geistige Strömungen». Razdzieł XIII pad zahałoŭkam: «Litauer und Weissrussen» pieredrukowywajem tut u pierekładzie.

«Biełarusy, abo biełarusiny, katoryje žywuć na ŭschodzi ad litoŭskich ziamiel, dasnali takoj-že doli, jak i litwiny. Užo ŭ najdaŭniejšych časach narody hetyje paddzieržywali ciesnyje znosiny miž saboj. Kali Kijeŭskaja dzieržawa apynułasia pad ułaściu mongołaŭ, litwiny pašyryli panawańnie swajo na ŭsie biełaruskije ziemli. Biełaruskaja mowa stałasia uradowaj mowaj Wialikaho Kniaźstwa Litoŭskaho i zapanawała pa ŭsich kancelaryjach. Takoje pałažeńnie trywało i paśla litoŭska-polskaj unii — ažno da Stefana Batoraha. Pa biełarusku byŭ ułožen „Litoŭski Statut". Adnak biełaruski jazyk byŭ «tolki štučna pasadženym u publičnym žyćci Litwy tworam»: bo siahaŭšyje daloka ziemli litoŭskaj dynastyi kaniečnie wymahali supolnaha uradowaha jazyka, a litoŭski jazyk, jak sposab znosin, dastupny tolki adnej čašci nasialeńnia, byŭ dziela hetaho niepryhodny. Tolki ŭ kančy XVII st. biełaruski jazyk byŭ zamienien polskim. S Kaścielnaha pahladu biełarusy zachawali swaju samabytnaść. Jany pryniali chryścijanstwa z Bizancii i nia mieli ničoha supolnaha z Rymam (uwaha Red.: D-r. G. zabywajecca tut ab biełarusach łacinskaha abradu!). Paśla u ich utwaryŭsia unijacki kaścioł, u katorym duchawienstwa było žanataje, komunija — u dźwiech postaciach, jazyk u liturhii — sławianski — ale unijaty pryznawali wierchoŭnuju ŭłaść Papieža. Biełarusy, čysło katorych dachodzić 7—8 miljonaŭ (uwaha Red: pakazanaje čysło — lišnie małoje), ciarpieli ad rasiejcaŭ taki samy ucisk, jak litwiny. Unijackaja cerkwa ŭ 1839 hadu była prosta abjaŭlena nieistnujučaj, a wiernych wyznaŭcaŭ jaje wostra praśledawali. Ad 1865 hodu biełarusam, jak i litwinom, było sroha zabaroniena ŭžywać ich rodnaju mowu niatolki ŭ škole, ale i ŭ druku. Adnak, rasiejcy swajej surowaściu dajšli tut, jak i ŭ litwinoŭ, zusim praciŭnych rezultataŭ. Biełarusy pačali budziecca da nacyonalnaha žyćcia. Kirawańnie sprawaj uziała ŭ swaje ruki intelihiencija, ładziučy patajnyje nacyonalnyje orhanizacii, a ŭ tym liku ŭ 1903 hodu „Biełaruskuju Sočyalistyčnuju Hramadu", katoraja u swaju prahramu ŭpisała žadańnie palityčnaha i ekonomičnaha wyzwaleńnia biełaruskich pracujučych mass i kulturna-nacyonalnaj aŭtonomii dla ŭsich nacij, nasielajučych paŭnočna-zachodni kraj rasiejskaj dzieržawy. Tajna i adkryta šyrylisia miž narodam dziela uświedamleńnia jaho časopisi i inšyje druki. U časi rewolucii 1905 hodu biełarusy za prykładam litwinoŭ abo i razam z imi sazwali nacyonalny kongress, na katorym damahalisia pryznańnia ich nacyonalnych prawoŭ, palityčnaj niezaležnaści i samaupraŭleńnia z ułasnym sejmam, a takže biełaruskaj nacyonalnaj škoły. Adnak, jany dabilisia mienš za litwinoŭ. Ich orhanizacii praśledawali dalej, im nie pazwalali adkrywać swaich škoł, a praćaŭnikoŭ ichnych ssyłali. Adno, čaho dajšli biełarusy, heta była swaboda druku. Z litwinami žywuć biełarusy u najlepšaj zhodzi i časta razam družna pracujuć dziela nacyonalnych met. Niazhodliwaści miž biełarusami i litwinami, padobnaj da niazhodliwaści miž litwinami i palakami, praŭdu kažučy, i śledu nima, — i heta tym bolš dziŭna, što biełarusy, nia hledziačy na swajo nižejšaje ciapier kulturnaje razwićcie, zbiełaruščyli roznyje wakolicy uschodniaj Litwy. Čamu — treba spytacca — u litwinoŭ nie wyjaŭlajucca zusim warožyje adnosiny da biełarusaŭ, a wyjaŭlajucca tolki da palakoŭ? A tolki zatym, što palaki staralisia gwałtam abiertać litwinoŭ u palakoŭ pad toj čas, jak biełarusy zhodna žyli pobač s litwinami. — Zdajecca, što hetyje mirnyje adnosiny treba ličyć za rezultat ješče staroj historyčnaj jednaści s časaŭ litoŭskaj wialikakniažeckaj dynastyi. Tady mahutnaj litoŭska-ruskaj dzieržawie, abnimaŭšaj try plamiony: litoŭskaje, biełaruskaje i ukrainskaje, — panawała poŭnaja swaboda razwićcia dla ŭsich nacyonalnych hrup. «Na staroje ruki nie praciahiwajem, a nawin nijakich nia ŭwodzim» — hetki byŭ klič litoŭskaj dynastyi na ruskich (biełaruskich — Red.). i ukrainskich ziemlach (Padlaše, Wałyń, Kijeŭščyna, Čarnihaŭščyna, Padolle, Haličyna), katoryje zachawali swoj daŭny ład, jazyk, kulturu, wieru i inš. niezakranutymi. Hetaje mirnaje susiedzkaje žyćcio, na žal, narušyła unija s Polščaj (1569 h.). Henaja unija razarwała takže biezpasrednyje znosiny Litwy i ruskich ziamiel z Niamieččynaj, zamiest mirnaha kulturnaha ŭpływu Uschodu pryniesła nacyonalna-relihijnuju nietolerancyju panowaje panławoleńnie i spyniła nacyonalnaje razwićcie jak litwinoŭ, tak i ruskaj kultury. Jak dla litwinoŭ, tak tak i dla biełarusaŭ złučeńnie s Polščaj akazałosia z nacyonalnaho pahladu škodnym. Heta — fakty, praŭdziwaści katorych nie zdaleje zapiarečyć nijaki polski fanatyk. Biełarusy razam z litwinami s krepkaj wieraj uhledajucca ŭ budučynu, katoraja im pryniasie wolu i razwićcie kultury..»

U inšych razdziełach d-r Gajgałat hetak sama ŭspominaje ab biełaruskaj sprawie. Tak, naprykład, na 33 str. jon piše, što ličebnyje adnosiny biełarusaŭ da litwinoŭ u W. Kn. Litoŭskim byli jak 2: 1. Na str. 43 znachodzim oryhinalny razdzieł Litwy na Lithuania Propria (praŭdziwaja Litwa) i Lithuania Ruthenica (rusinskaja Litwa). Na str. 123 d-r Gajgałat kaže, što budučy uniwersytet u Wilni maje być litoŭski z roŭnym ušanawańniem prawoŭ biełaruskaj i — ewantualna — łatyskaj mowy (Uwaha Red. pad hetym treba razumieć parallelnyje wykłady, jak u Lwowi). Na str. 125 čytajem, što biełarusy ciapier pazbaŭleny prawa užywać swaju matčynu

Franciŝk Olechnowič.

Butrym Niamira.

(Kamiennaja truna).

Uscenizawanaja lehenda u 2 aktach s prolohaḿ.

ASOBY:

BUTRYM NIAMIRA, bajaryn.
MARA, jaho žonka.
STAURA RAMAŠKOWIČ, bajarčyc.
ACHREM, starec.
HRYHOR
HOJNIČ
STAŃKO
RAZAN
PIATRUK
MARYNA
} słuhi Niamiry.
BABA Z DZIAĆMI.
MAŁADAJA DZIAŬČYNA.
MUŽYK.

ASOBY PROLOHA:

DZIED.
CHŁAPIEC.

Proloh.

Biełaruski pejzaž. U dałočku widać zasiejanyje pali, za imi siniejeć les. Bližej—uzhorak, parosšyj maładymi sasonkami. Na ŭzhorku wializarny kamień u kšałcie truny.

Kali kurtyna atčyniajecca, na scenie nikoha nimašaka. Paśla ŭschodzić stary Dzied z małym Chłapcom.

Chłapiec *(pakazywajučy na ŭzhorak).* — Dzied, a dzied! Hlań, jaki dziŭny ŭzharak: bytcym truna, ci što! Skul heta? ci heta ludzi zrabili?

Dzied. — Heta zrabiŭ Boh!

Chłapiec. — Boh?! Čamu?

Dzied. — Woś słuchaj, dzietka, raskažu tabie.

Było heta daŭno, daŭno! Moj dzied, katory mnie ab tym kazaŭ, nie pamiataŭ hetych časaŭ: jamu tak sama niechta raskazaŭ. Stajali tut pyšnyje charomy bahataha bajaryna, Butryma Niamiry. Nie pieramohami ŭ bitwach z worahami pamnažaŭ jon swajo bahaćcie, a razbojami i kryŭdaj padniawolnaha ludu. Hłybokije padcharomnyje poruby napoŭnieny byli zakawanymi ŭ dyby ludźmi katorych ułasnymi rukami lubiŭ katawać Butrym. Prachodziučy mima Niamiraŭskaha dwara, časta ludzi čuli stohny i płač, a časam chwali akružajučaha charomy woziera wykidali na bierah kawałki čeławiečaha cieła, nieraz dziawočaha. Mnoha hetkich spraŭ mieŭ na sumleńni bajaryn Butrym i nie ŭnimaŭsia u lichadziejstwach swaim.

Kali nadajšła staraść, na bajaryna stała nadychodzić bajaźń suda Božaha. Kab wyprasić u Boha adpuščeńnie hrachoŭ, jon raspradaŭ majetnaści swaje; za nieščyślenaje bahaćcie pačaŭ budawać światyniu; pabudawaŭ i pryazdobiŭ bahata za ŭsie skarby swaje, a za apošnije miedziaki zrabiŭ sabie sasnowuju trunu i loh u jej, kali wyświačali kaścioł...

Dy musić nia mieŭ Butrym ŭ sercy swaim ščyraha žalu za hrachi, bo kali kančałasia pieršaja światajа słužba i pracesija z usim narodam wyjšła kryžawym chodam kruhom światyni, — zastučeła, zahručeła, razstupiłasia ziemla i prawaliłasia skroź dońnie światynia. Astaŭsia tolki narod, a na tym miejscy, dzie byŭ aŭtar, ležała kamiennaja truna. Heta była taja samaja truna, u katoruju loh bajaryn, dy tolki jana abiarnułasia ŭ kamień.

I woś pahetul na ščycle horki lažyć taja samaja truna, a ŭ jej skamianiejŭšy bajaryn Butrym Niamira.

Chłapiec. — Dzied! a doŭha jašče jon budzie ležać u hetaj trunie?

Dzied *(ŭstaje).* — Da sudnaha dnia, dzietačka!

(wychodziać)

KURTYNA.

mowu ŭ kaściell. Urešci, haworačy ab sučasnych pahladach, d-r Gajgałat na str. 163 pierekazywaje žadańnia hrupy litwinoŭ, katoraja ŭ jednaści z łatyšami i, ewentualna, z biełarusami hatowa dabiwacca poŭnaj niezaležnaści kraju i ŭ punkci 3 hetak zajaŭlaje: «S pryčyny taho, što biełarusy ad wiakoŭ takže naležali da W. Kn. Litoŭskaha, jany, kali heta budzie zhodliwa z ich nacyonalnymi metami, mohuć hetak sama pryłučycca, jak trecji supolnik, na roŭnych aŭtanomnych prawoch". Naahuł, praca d-ra Gajgałata zasłuhoŭwaje na uwahu, chacia nia z usimi wywodami jaje my mahli-by zhadzicca.

U Wilni i wakolicach.

× **Naš feljeton.** U hetym numery — u wydańni «kirylicaj» — pačynajem drukawać apowieść wiadomaha biełaruskaha piśmieńnika Maksima Hareckaha «Anton», a ŭ wydańni «łacinikaj» — uscenizawanuju narodnuju lehendu „Butrym Niamira" („Kamiennaja Truna") pracu našaha dramatyčnaha aŭtara i pracaŭnika na biełaruskaj scenie, F. Olechnowiča.

+ **Orhanizacyjny Kamitet dziela sazywu Biełaruskaj Konferencii u Wilni.** U skład Orhanizacyjnaha Kamitetu na zasiedańni 6 studnia pryniaty nowyje člieny: Jan Rusiecki i wybranyje biełaruskimi sielanami Kasimir Falkiewič i J. Wojciulewič.

× **Biełaruskije škoły.** Paśla światočnaha pierarywu nawuka ŭ biełaruskich školach u Wilni užo pačałasia. Zapiś wučniaŭ ješče prynimajecca u dźwiech školach: Św.-Jurski praspekt 44, 18 i Aŭhustyńjanski (Kaźmiraŭski) zaw. 15, roh wulicy Sawič (Andrejeŭskaj).

× **Biełaruski Kalendar na 1918 hod,** katory tolki-što wyjšaŭ z druku, maje wielmi ciwkawy publicystyčny i literaturny addzieł. Asabliwa cikawy wiedamašci ab biełaruskich sprawach pad Rasiejej.

Świątcy — katalickije pa nowamu stylu, prawasłaŭnyje — pa staromu.

× **Litoŭskaja Rada.** U sieradu paabiedzi adbyłosia zasiedańnie litoŭskaj rady pad maršałkoŭstwam Smetony. Na zasiedańni byŭ načalnik upraŭleńnia Litaŭen.

× **Skoraja pomač.** u prošłym 1917 hadu dadziena ŭ 3814 prypadkach, u tym liku było 2332 wyjezdy karetki i ŭ 1482 prypadkach pomač dadziena na stancii.

× **Punkty dziela ahrewańnia.** Na chałodnuju paru hodu pry straŭniach ładzacca punkty dziela abahrewańnia: św. Janskaja 19, Antokalskaja 27, Warońnia 5, Zawalnaja 5, Wołana 10, Noŭharodzkaja 8, Bazyljanskaja 6.

× **Srebnyje dwuchmarkoŭki.** U publiki šyrycca abmyłkowy pahlad, bytcym ad 1 studnia stracili siłu papierowyje dwuchmarkoŭki. Papraŭdzi-ž ad Nowaha Hodu, jak my ŭžo pisali, hublajuć siłu 2-markowyje manety. Papierowyje dwuchmarkoŭki majuć siłu i dalej.

× **Kraža kania.** U načy na 8.I. z adnaha prytułku dla dziaciej na Nabiarežnaj ukrali 4 hadowaha kania-kaštana s saniami. Zajawy padawać u kryminalnuju paliciju, Dominikanskaja 1, pakoj 89.

× **Ad čadu.** 7 lutaha ŭ d. № 5 na Niamieckaj wul. začadzieła siemja Glezeroŭ, składajučajasia z baćkoŭ i 4 dziaciej. Susiedzi ŭ paru zaŭważyli niebaspieku i wyzwali skoruju pomač, katoraja ŭsich adratawała.

× **Temperatura.** Najwyszejszaja i najnižejšaja temperatura za aposznije dni była pawodłuh Celsija):

	najwyš.	najniž.
7 — 8	+ 1,°	— 2,2°
8 — 9	+ 1,5°	— 2,2°
9 — 10	— 2,6°	— 9,6°

Z USIAHO KRAJU.

Adbudowa Litwy.

U Nju-Jorku utwaryłosia tawarystwo dziela adbudowy Litwy s kapitałam 4 miljony marak. T-wo maje na meci pasyłku litoŭskich emihrantaŭ u ich staruju baćkaŭščynu.

300.000 marak.

Litoŭski kamitet pom. pac. ad wajny atrymanyje ad Hłaŭnakamandujučaha na ŭschodzi 300.000 marak razdzialiŭ miž kowienskim, marjampolskim i wilenskim akružnymi kamitetami. U Koŭnu posłano 100,000 m., u Marjampol — 50,000, a dla Wilni pakinuto 150,000.

Cena sierčykaŭ.

Hłaŭnakamandujučyj na uschodzi naznačyŭ najwyšejšuju canu na sierčyki 10 fen. za skrynačku.

ŚWISŁOČ. Ćaćwiorty kurs u Biełaruskaj Seminaryi, jak my ŭžo pisali, pačniecca 1 lutaho i zakončycca ŭ pačatku maja.

U pačatku červienia pačniecca druhi paŭtarycielny kurs dla biełaruskich wučycieloŭ, katoryje ŭžo wučyli.

Na ćaćwiorty kurs možna ješče zapisywacca u Stadthaŭptmanaŭ i Krejshaŭptmanaŭ.

HRODNIA. 2. I. u wakolicach Hrodni usniałasia miacielica, katoraja pad wiečar dajšła strašennaj miery. Daroh! zanieseny śnieham.

HRODNIA. 5.I. ranicaj na darozi Žydomla — Ciesiki znajšli zamieršuju Lejbu Čertok, 21 hodu. Dziaŭčyna jechała z Hrodni ŭ Žydomlu da swajakoŭ. U darozi sa stancii jana zabiudziłasia, sieła adpačynuć dy zasnuła. Jaje ŭsiu zasypaŭ śnieh.

BIEŁASTOK. U časie śnieżnaj miacielicy, buśewaŭšaj u pieršych dniach studnia, zhinuło niekalki ludziej. Dahetul wiadomy 6 prypadkaŭ.

KOUNA. Summa wypušččenych «niamieckich rubłoŭ» na 31 śniežnia 1917 h. była 165,393,982 rub. proci 28,575,200 rub. na 1 studnia 1917 h.

KOUNA. Skład starych večej, wul. Kocha 22, pawialičyŭ płatu za staruju papieru da 8 m. 50 f. zu dwajny centner (6 pudoŭ.)

RYHA. Ryžskaja kupieckaja pałata pasłała uradu Kienigsberskaj kypieckaj pałacie zajawu, kažučy miž inšym:

„Ahulny schod ryžskaj kupieckaj pałaty čwiorda pierakonan, što ŭsielakaje wyžejšaje dabro, bolš cennaje za wyhody i łohki zarabotak, možna dabyć tolki tady, kali staroje rodnaje miesto i Bałtyckaja ziemla buduć ciesna dałučeny da mahutnaj i wialikaj Niamieckaj Imperyi pad zaščytaj Jaho Wialičestwa Niamieckaha Imperatara. Z radasnym sercem siahońniašni schod ryžskaj kupieckaj pałaty padaŭ swoj hołas za hetkaje dałučeńnie."

ARENSBURG. Wydan zahad, pa wodłuh katoraha na Ezeli zawodzicca gre gor janski kalendar i siaredniaeŭropejski čas.

Oficyalny addzieł.

Apawieščeńnie.

500 m. nahrady.

U nacy z 20 na 21 wieraśnia 1917 hodu banda bliska z 20 duš napała i zastreliła pamieščyka Jana Kosko u dwary Boginiški, Wiłkomirskaha pawietu.

Chto zadzieržyć lichadziejoŭ abo mahčymych supolnikoŭ ich, ci daść wiedamaści ab ich asobach i miejscy ukrycia, pamahajučy hetak areštawać i pakarać ich, tamu daduć nahradu da 500 m.

Usie wiedamaści treba padawać p. Krejshaŭptmanu ŭ Wiłkomiry abo najbližejšaj žandarskaj warcie.

Ciažkije kary ždue kožnaho, chto dašć lichadziejam ci supolnikam ich schoŭku, ci inšuju pomač.

Wilnia, 30 śniežnia 1917 h.

Der Chef der Militär-Verwaltung. Litauen.

Franz Josef Fürst von Isenburg-Birstein

WIESTKI Z RASIEI.

ŽENIEWA. «Temps» nakazuje: Adnosiny miž Piecierburham i Rumynijej — wielmi błahije s pryčyny areštu balšewikoŭ rumynskim uradam.

ŠTOKHOLM. «Nowaja Žizń» drukuje zajawu narodnaha kamisara Łunačarskaha ad budučaj tarhowaj palityce balšewikoŭ. Rasiejski urad mnieca dać amerykanskim finansistam wyhodnyje dla ich koncessii na 10 hadoŭ, kab atrymać na ruki wialikšyje hrošy i dabicca prawa na wialikuju pazyku u Ameryce. Rasiejskaja zahraničnaja tarhoŭla budzie abjaŭlena za hasudarstwienuju monopoliju. Zahraničnaja tarhoŭla pawinna być asnowana na abmienie tawaraŭ, nie zwiertajučy uwahi na walutu.

AKT I.

Światlica ŭ charomach biełaruskaha bajaryna. Z lewaj starany na pieršym planie wialikaja piec, ŭ joj haryć ahoń, katory słabo aświečaje čyrwonym świetam usiu scenu. Na druhim planie z abodźwych staron dźwiery. U tylnaj kulisie wokny.

Zima. Noč. Miacielica.

Butrym Niamira *(siadzić pry stale, na katorym staić žban i čara).*

Patruk *(papraŭlaje ahoń u piečy).*

Butrym — Piatruk! Pryniasi mnie jašče žban miodu!..

Piatruk *(choče ići na prawa).*

Butrym. — Čekaj!.. ściudziona mnie... Padsuń mnie da wahnia tam kresło.

Piatruk *(padsoŭwaje da piečykresło).*

Butrym *(ŭstaje at stała i siadaje pierad ahniom, katory aświečaje čyrwonym koleram staruju dy poŭnuju jašče enerhii twar jaho. U wačach trywožny blisk).*

Piatruk! paklič siudy Hryhora.

Piatruk *(wychodzić).*

Butrym. — Och, kab siahońnia chacia nie pryjšła!.. kab choć siahońnia dała supakoj!.. Duša ŭžo mieje!

Uchodziać: Hryhor i Piatruk.

Piatruk *(stawić na stale žban miodu).*

Butrym. — Piatruk!.. Čekaj!.. Dawaj jaho siudy!.. pastaŭ tut na usłončyk.

Piatruk *(staŭlaje žban i čaru na usłončyku la piečy).*

Butrym *(da Pietruka).* — Idzi ŭžo!

Piatruk *(wychodzić).*

(pauza)

Butrym. — Son nie biare, Hryhor; kali nia wypju na nač, nie mahu spać.

Hryhor. — Jošč roznyje lekі!..

Butrym. — Dy što mnie leki!.. Jošč chwaroby — chwaroby dušy, — na ich nimašaka nijakich lekaŭ!..

Hryhor. — Na ŭsio jošč leki...

Butrym. — Maŭčy, durny!.. Ničoha tynia kiemiš!.. Woś lepiej miodu mnie nalij!

Hryhor *(naliwaje miod sa žbana ŭ čaru).*

Butrym *(pje).*

(pauza)

Butrym. — Ci kamień užo ŭzwalili?..

Hryhor. — Na hrob, što ŭ sadočku?...

Ale! Samy wialikšy — toj, što ležaŭ na suprociŭ rasśćeplanaj praz piarun biarozy... Ja parabkam kazaŭ adkapać jaho sa śniehu i ŭzwalić na mahiłku pani... Wielmi ludzi zamarylisia!...

Butrym. — A kryž?

Hryhor. — Užo kamienіar kančaje jaho łupić. Na zaŭtra mieśisia być hatowy.

Butrym *(bytcym da siabie).* — A što, kali i heta nie pamože!?..

Hryhor. — Jošč roznyje leki...

Butrym. — Ty znoŭ swajoł.. Dy što mnie leki! Usie leki tolki dla cieła, a cieła u mianie zdarowaje! Jašče-b ciapier padkowu razłamaŭ na dwoje, kab chacieŭ!..

Hryhor. — I la dušy jošć leki...

Butrym. — Što? la dušy?!.. La dušy nimał.. Što—pop? jon tolki dbaje, kab dla siabie mieci dachod. Duša jamu ludzkaja — što!? — jon ani dbaje!..

Hryhor. — Dy nia pop...

Butrym. — Dy chto, dyk chto pamože mnie?!

Hryhor. — Jošč tutaka ŭ puščy niedałočka adzin starec, — zawuć jaho Achrem. Žywie, jak dziki zwier—u wykapanaj swaimi rukami ziemlancy... i u letku, i u zimu tam žywieć. Nikoli miasa jon niaješć, dy tolki kareńnia, jahady, dy karu z drewa... Adny ab im kažuć: čaraŭnik, a inšyje — światy! Jon dziwy dziŭnyje tut robić. Kali ŭ adnu dziaŭčynu z wioski čort ulez, čarta jon wyhnaŭ chutka, dziaŭčynie tej tolki pałažyŭšy na haławu ruku. Adzin chłapiec sabakaj staŭ brechać... Jon ziellam niejkim pakadziŭ — i pamoh... Mrecoŭ tak sama honić won...

Butrym *(parušyŭšyś).* — Mrecoŭ—ty kažeš!.. Honić z chaty won?.. Dy dzie-ž jon, dzie?

Hryhor. — U zimu i ŭ letku tut... u puščy... niedałočka...

Butrym. — Chto wiedaje, hdzie jon?.. Hej, chaj parabak siedaje na kania, laoić, jak wichor, i chutka starca hetaho siudy chaj prywiadzie!

Hryhor. — Miacielica ciapier, panok! znajsci darohu trudna, a zabłudzicca wielmi łohka...

(Dalej budzie).

PIECIARBURH. (P.T.A.). Narodny Kamisar dzieła zahraničnych sprań ad imi rady rabotnikań, saŭdatań i sielan naznačyŭ hramadzianina Karpinskaha za pasła u Ženiewie i hramadzianina Litwinowa — za pasła ŭ Londonie Kožnaje pracŭleńnie jakoha-budź rasiejskaha hramadzianina zahadam Litwinowa aho Karpinskaha budzie razhladacca, jak prastupak proci hasudarstwa.

AMSTERDAM. Boiśewicki urad zažadaŭ wydačy rasieiskaha zołata, jakoje znachodzicca ŭ anhlickim banku ŭ Londonie, ale spatkaŭsia z admowaj.

ŠTOKHOLM. Lenin padpisaŭ dekret ab rospusku hasudarstwienaj rady i skasawańni hasudarstwienaj kancelaryi.

Lenin pastanawiŭ zaprasić ukrainskuju radu na konferenciju dzieła razwiazki spornych spraŭ miž ukrainskaj radaj i uradam narodnych kamisaraŭ.

WIENA. Na aŭstryjackim fronci atrymana adozwa praz telehraf biaz drotu, katoraja pryzywaje aficeraŭ i saŭdataŭ rasiejskaj armii pastupać u amerykankuju służbu z warunkam srohaj dyscypliny i poŭnaj słuchmianaści.

ŠTOKHOLM. Pawodłuh wiestak z Ukrainy, tamtejšaje rasiejskaje wojska abiazbrojeno i wysłano damoŭ. Hałowy bolšewikoŭ areštowany, i ŭwieś pałudzienna-zachodni i rumynski fron znachodziacca pad kamandaj hienierała Ščerbačowa, katory hetak kamanduje ad Čornaho mora da Prypiaci.

Z usiaho świetu.

ŠTOKHOLM. Śwedzki hieneralny konsuł Alštrem naznačen za śwedzkaha pasła ŭ Finlandziju.

LONDON. „Morting Post“ nakazuje z Helsingforsu:

Rasiejskije wojski atrymali s Pieciarburha zahad ačyścić Finlandsiju, ŭ tym liku i Helsingfors. Wyborski okruh wykiučajecca z hetaha.

WIENA. Warunki mira, padadzienyje Llojdam Džordžem, na pahlad tutejšych dyplomatyčnych kruhoŭ, zusim nia mohuć być pryniaty, bo jany mahčymy tolki u prypadku poŭnaha razhromu centralnych dzieržaŭ.

ŠTOKHOLM. Pieršaje zasiedańnie hałandzka-skandynaŭskaha kamitetu adbyłosia tut u paniadziełak. Na zasiedańniach buduć jak bolšewiki, tak i mieńšewiki. Hłaŭny punkt prahramy— narada ab sazywie ahulnaj internacyonalnaj socyalistyčnaj konferencii i adozwie da ŭsich partyj roznych staron.

TELEHRAMY.

Niamieckije apawieščeńnia.

4. I. Zachodni teatr:

Front Ruprechta Bawarskaho: Na paadzinokich adrezkach u Flandryi i na pałudziennym sachodzi ad Kambre, momentami wastry ahoń. Nastupleńnia anhlickich rot pry Bilkur adbity.

Front Albrechta Wiurtenberskaho: U pałudzienna-zachodnim Elzasie ŭčora ŭ wiečary uzniałasia wostraja artyleryjskaja bitwa, trywaŭšaja i siahońnia ranicaj.

Makiedoński front

Miž wazioarmi Ochryda i Presba, ŭ zawaroci Černaj i miž Wardaram i Dojranam — žywiejšaja artyleryjskaja čynnaść. Našy jegry ŭwarwalisia ŭ akopy, dzie raniej byli rasiejcy, i ŭzlali pałonnych francuzaŭ.

Italjanski teatr:

Proci Monte Assolone i na adrezku Pjawe na poŭnačy ad Widore wostraja artyleryjskaja bitwa, trywaŭšaja i ŭ načy.

9. I Zachodni teatr.

Front Ruprechta Bawarskaha: Paśla silnaj padhatoŭki ahniom družyny anhlickich razwiečykoŭ nastupali na pałudzienny kraj lesu Hutholst i na čyhunku Bessinge-Staden. Worahi ŭsiudy adkinuty našym ahniom i mieli wialikije straty. Naabapał Lens — žywiejšy ahoń artyleryi. Na ŭschodzi ad Bilkur — bitwa ručnymi hranatami.

Front Albrechta Wiurtemberskaha: Na zachodzi ad Flire francuzy pačali paabiedzi šturm na šyryni 4 kil. i ŭ niekatorych puktach uwarwalisia na liniju našych wart. U načy kontratakami my wykinuli worahaŭ nazad na ich raniejšyje pazycii.

Kala wajny.

ŽENIEWA. „Echo de Paris“ piše, što s pryčyny razhromu anhličan pry Kambre u anhlickaj hłaŭnaj kamandzie buduć zrobleny pieramieny. Hienierał Duglas Heg atrymaje inšaje stanowišče.

BERLIN. (W.T.B.). Uradowa. Pojas błokady ustanoŭlen ad 11 studnia takže nawakoł Zialonaha Mysa i portu Dakkar na afrykanskim uzbiarežžy, a ad 18 studnia — i nawakoł Madejry.

LONDON, (Reŭter). Uradowa. U Siarodziemnym mory warožaja padwodnaja łodka zatapiła anhlicki minanosiec.

BERLIN. (W.T.B.). Našy padwodnyje łodki iznoŭ zatapili nawakoł Anhlii 20.000 tonn.

BERLIN. (W.T.B.). U Atlantyckim akianie i kanali Lamanš niamieckimi padwodnymi łodkami iznoŭ zatopleny 5 parachodaŭ i 1 parušnik.

BERN. „Berner Tagbl.“ piše:

Japonija faktyčna pasłała u Europu niekatoryje techničnyje atrady. U japonskich hazetach idzie sporka, pasyłać, ci nie japonskaje wojska. Bolšaja čaść hazet — proci učaścia Japonii ŭ suchaputnaj wajnie.

Spisak biełaruskich knižek.

Wiedajučy canu knihi, najlepiej prysłać hrošy napierad hetak tanniej kaštuje pierasyłka.

Knižki aznačenyje *bis* — wyjšli łacinskimi i „ruskimi“ literami.

Biełaruskije teatralnyje twory.

Хам. Абраз у 4-х дзеях, Э. Ожешко . . . . — 75
Сватэньне. Жарцік у 1-й дзеі, А. Чэхова . . . . — 20
Мядзведзь. Жарцік у 1-й дзеі, А. Чэхова . . . . — 30
Міхалка. Камэдыя у 1 дзеі . . . . — 30
Па рэвізіі. Абраз у 1 дзеі Кропіўніцкаго . . . . — 35
Пашыліся ў дурні. Жарт Кропіўніцкаго у 3 дзеях . . . . — 65
Як яны жаніліся. Жарт у 1 дзеі Валодзькаго . . . . — 30
„Паўлінка“. камэдыя у 2 дзеях Я. Купалы . . . . — 70
Snatworny Mak. Scena dla dziciaczych ieatroŭ . . . . — 15
Betlejka . . . . — 5

Nawukowyje dastupnyje dla usich.

Cena rub. kp.

bis Jan Barszczeŭski, pierszy biełaruski piśmiennik. Biograficzny narys R. Zemkewicza . . . . — 20
Praktycznyje rady ab harodnictwie . . . . — 7
Гутаркі аб небі і зямлі з рысункамі . . . . — 15
bis Cukier, W. Trojcy . . . . — 3
bis Hutarki ab haspadarcy . . . . — 3
bis Jak ratawać uzdutuju žywiołu . . . . — 3
bis Jak baranicca ad chalery . . . . — 1
bis Jak rabić dobryje ramowyje wulli . . . . — 5
bis Ziamielnaja sprawa u Nowaj Zelandii . . . . — 3
bis Karotkaja historyja Biełarusi — Własta . . . . — 60
Bł. Andrej Babola mučynik . . . . — 5
Pčalina—žywiołka małaja a karyści daje mnoha . . . . — 30
Як багацеюц чэскіе селяне . . . . — 10
Як выбірецдэпутетоў у Гас. Думу . . . . — 3
Na darozi da nowaho žyćcia. A. Nowiny . . . . — 25
Alkahol . . . . — 5
Rady dla matak . . . . — 5
Sw. Jazafat Kuncewič . . . . — 5
Našto bielarusam hazety . . . . — 5
Kolki słoŭ ab dziawoczaj opratcy na Biełarusi . . . . — 10

Hadawiki.

Nasza Niwa	1906 hodu	1 r. — k.	Nasza Niwa	1910 hodu	3 r. — k.
„ „	1907 „	15 „ —	„ „	1911 „	3 „ —
„ „	1908 „	5 „ —	„ „	1912 „	5 „ —
„ „	1909 „	3 „ —	„ „	1913 „	3 „ —

Kalendary 1910, 1911, 1912, 1913, 1914 h. pa 15 k., 1915 h. 20 k., 1916 h. pa 15 k., 1917 h. pa 20 k.

Wilnia, Zawalnaja 7. Biełaruskaja Kniharnia.
Wilnia, Wallstrasse 7, Weisruthenische Buchhandlung, W. Łastoŭski.

Kursy litouskaj mowy.

U najbližejšym časi ŭ Wilni adkrywajucca kursy litoŭskaj mowy jak dla zusim neznajomych z litoŭskaj mowaj, tak i krychu ŭmiejučych užo pa litoŭsku. Nawuka wiadziecca pawodłuh nacyonalnych hrup pa 1 hadzinie ŭ tydzień— ad 6 da 8 hadz. wiečara. Płata ŭ miesiac 1 rub. Wydača wiedamaściej i pryjom zapisoŭ: Wilenskaja 14, u haspodzi Litoŭskaha T-wa Ahronomičnaj i Jurydyčnaj Pomačy, ad 9 da 11 ranicaj i ad 5 da 6 hadz. wiečara.

Prezes T-wa „Świesa“
Jonas Wilejšys.

Drukowana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar Jazep Saławiej.